

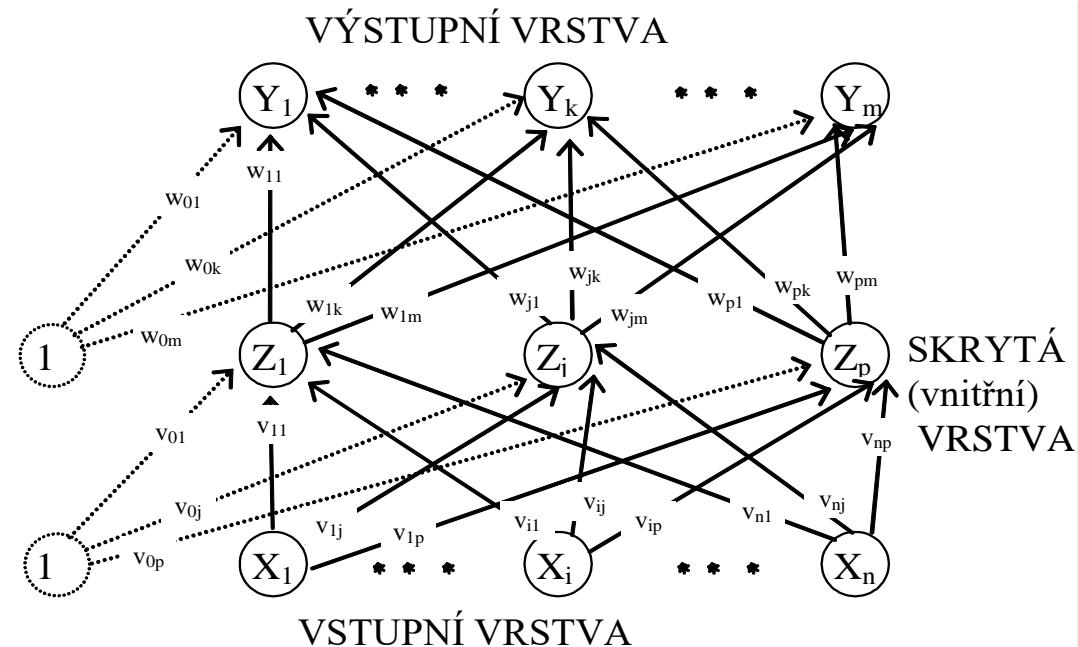
Backpropagation

Obsah:

- *Budete schopni vysvětlit, jaká je topologie vícevrstvé neuronové sítě.*
- *Dozvíte se, jak probíhá dopředné (feedforward) šíření signálu.*
- *Dozvíte se, jaký je princip adaptačního algoritmu backpropagation.*

Topologie vícevrstvé sítě

Vícevrstvá neuronová síť je tvořena minimálně třemi vrstvami neuronů: **vstupní**, **výstupní** a alespoň jednou **vnitřní** vrstvou. Vždy mezi dvěma sousedními vrstvami se pak nachází tzv. *úplné propojení neuronů*, tedy každý **neuron nižší vrstvy** je spojen se **všemi neuronami vrstvy vyšší**.

Bias odpovídá váhové hodnotě přiřazené spojení mezi daným neuronem a fiktivním neuronem, jehož aktivace je vždy 1.

Standardní metoda backpropagation

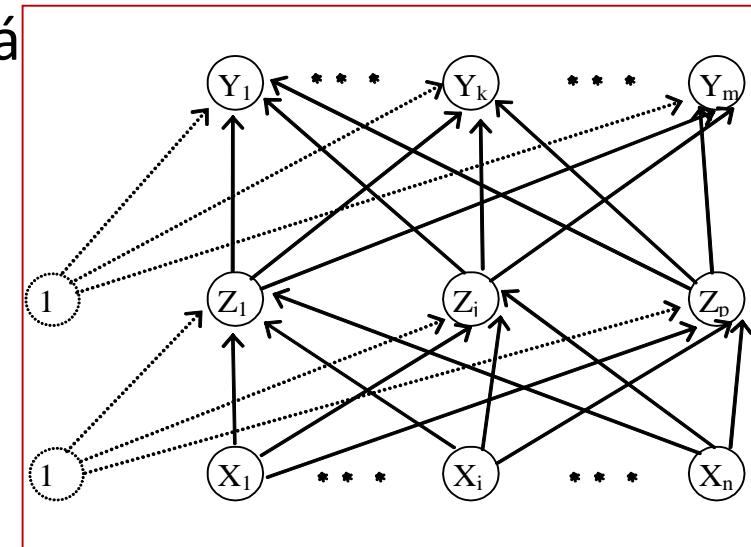
Adaptační algoritmus **zpětného šíření chyby**
(backpropagation).

Samotný algoritmus obsahuje tři etapy:

- dopředné (*feedforward*) šíření vstupního signálu tréninkového vzoru
- zpětné šíření chyby
- aktualizace váhových hodnot na spojeních

Dopředného (*feedforward*) šíření signálu

- Během dopředného šíření signálu obdrží každý **neuron ve vstupní vrstvě** (X_i , $i = 1, \dots, n$) **vstupní signál** (x_i) a zprostředuje jeho **přenos** ke všem **neuronům vnitřní vrstvy** ($Z_1, \dots, Z_p$).
- Každý **neuron ve vnitřní vrstvě** vypočítá svou **aktivaci** (z_j) a pošle tento signál všem **neuronům ve výstupní vrstvě**.
- Každý **neuron ve výstupní vrstvě** vypočítá svou **aktivaci** (y_k), která odpovídá jeho **skutečnému výstupu** ($k.$ neuronu) po **předložení vstupního vzoru**.
- V podstatě tímto způsobem **získáme odezvu neuronové sítě na vstupní podnět** daný excitací neuronů vstupní vrstvy.

Dopředného (*feedforward*) šíření signálu

Takovým způsobem probíhá **šíření signálů i v biologickém systému**, kde *vstupní vrstva* může být tvořena např. *zrakovými buňkami* a ve **výstupní vrstvě mozku** jsou pak **identifikovány jednotlivé objekty** sledování.

Otázkou zůstává to nejdůležitější, **jakým způsobem jsou stanoveny synaptické váhy** vedoucí ke korektní odezvě na vstupní signál?

Proces stanovení synaptických vah je spjat s pojmem **učení (adaptace)** neuronové sítě.

Generalizace (zobecnění)

Neuronová síť je schopna **na základě naučeného usuzovat na jevy**, které **nebyly součástí učení**, které však **Ize** nějakým způsobem z naučeného **odvodit**.

tj. je schopna *generalizace* (zobecnění) nad naučeným materiálem.

Trénovací množina

- je nutná k naučení neuronové sítě.
- *Trénovací množina* obsahuje prvky popisující řešenou problematiku
- Každý vzor trénovací množiny popisuje jakým způsobem jsou excitovány neurony vstupní a výstupní vrstvy.
- Formálně můžeme za trénovací množinu T považovat množinu q prvků (vzorů), které jsou definovány uspořádanými dvojicemi následujícím způsobem :

$$T = \left\{ (\mathbf{x}_k, \mathbf{t}_k) \mid \mathbf{x}_k \in \{0,1\}^n, \mathbf{t}_k \in \{0,1\}^m, k = 1, \dots, q \right\}$$

kde

q

počet **vzorů** trénovací množiny

$\mathbf{x}_k$

vektor excitací **vstupní vrstvy** tvořené n neurony

$\mathbf{t}_k$

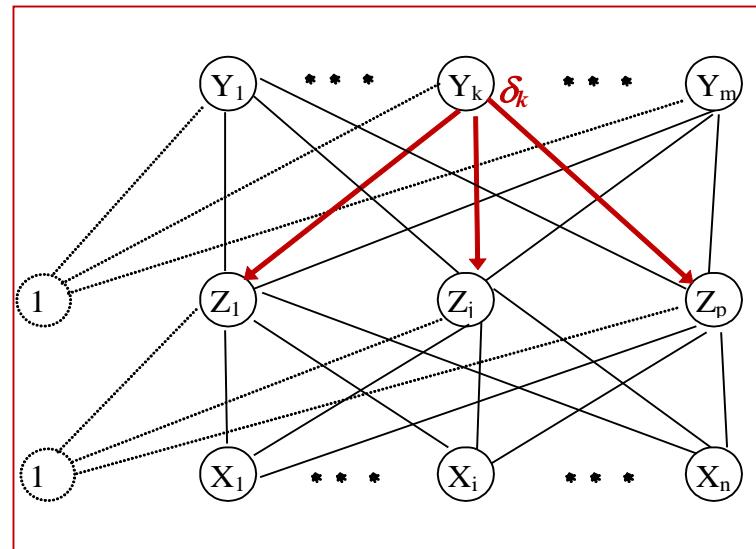
vektor excitací **výstupní vrstvy** tvořené m neurony

Backpropagation

- je metoda, která umožňuje **adaptaci** neuronové sítě nad danou **trénovací množinou**.
- *Backpropagation* v překladu znamená **metodu zpětného šíření**.
- Adaptace spočívá v **opačném šíření informace** směrem od vrstev vyšších k vrstvám nižším.
- Během adaptace neuronové sítě metodou jsou srovnávány **vypočítané aktivace** y_k s **definovanými výstupními hodnotami** t_k pro každý neuron ve výstupní vrstvě a pro **každý tréninkový vzor**.

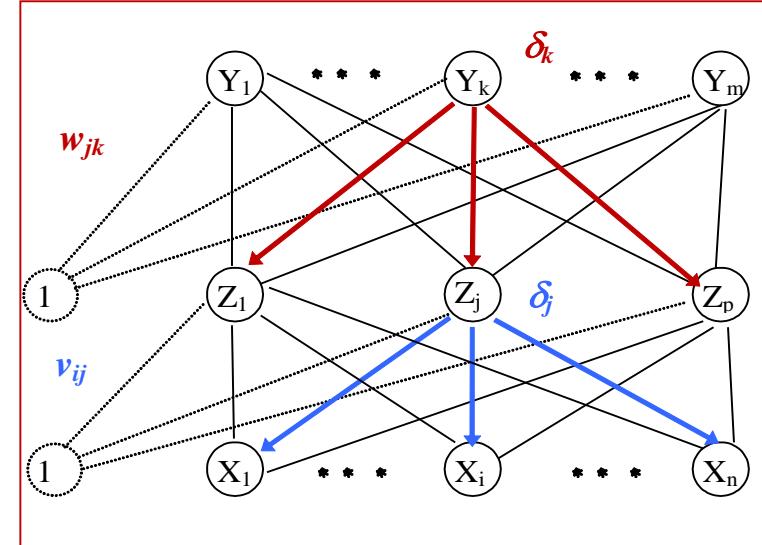
Backpropagation

- Na základě tohoto srovnání je **definována chyba neuronové sítě**,
- pro kterou je vypočítán **faktor δ_k** ($k = 1, \dots, m$). δ_k , jež **odpovídá části chyby**, která se **šíří zpětně** z neuronu Y_k ke **všem neuronům předcházející vrstvy** majícím s tímto neuronem **definované spojení**.

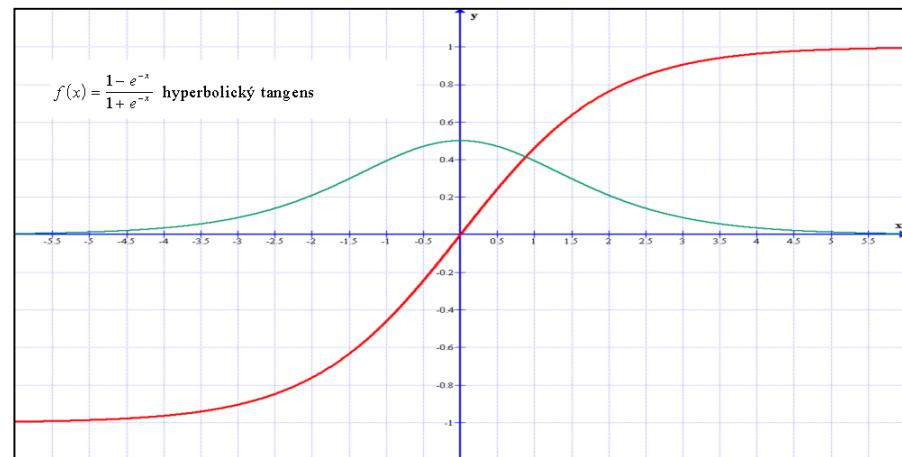
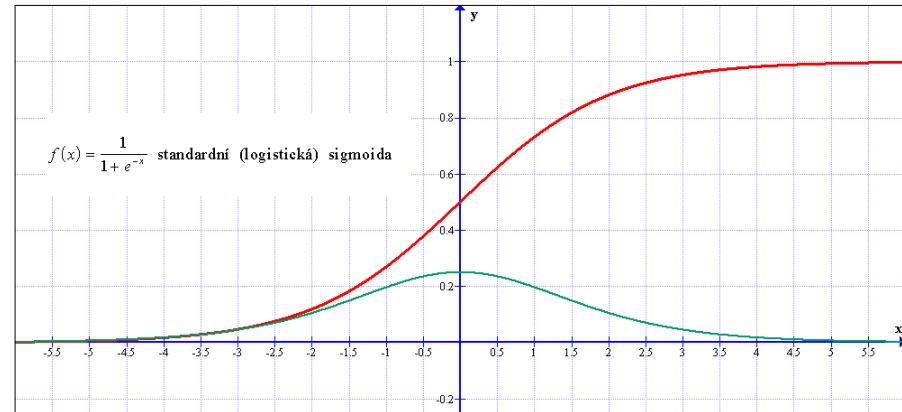
Backpropagation

- Podobně lze definovat i faktor δ_j ($j = 1, \dots, p$), který je částí chyby šířené zpětně z neuronu Z_j ke všem neuronům vstupní vrstvy, jež mají s tímto neuronem definované spojení.
- Úprava váhových hodnot w_{jk} na spojeních mezi neurony vnitřní a výstupní vrstvy závisí na faktoru δ_k a aktivacích z_j neuronů Z_j ve vnitřní vrstvě.
- Úprava váhových hodnot v_{ij} na spojeních mezi neurony vstupní a vnitřní vrstvy závisí na faktoru δ_j a aktivacích x_i neuronů X_i ve vstupní vrstvě.

Aktivační funkce

*Aktivační funkce pro neuronové sítě s adaptační metodou **backpropagation** musí mít následující vlastnosti:* musí být **spojitá, diferencovatelná a monotónně neklesající.** Nejčastěji používanou aktivační funkcí je proto **standardní (logická) sigmoida a hyperbolický tangens.**

Zeleně jsou zobrazeny jejich první derivace.

Chyba sítě

- **Chyba sítě $E(\mathbf{w})$** je vzhledem k tréninkové množině definována jako **součet parciálních chyb** sítě $E_l(\mathbf{w})$ vzhledem k **jednotlivým tréninkovým vzorům (q)** a závisí na **konfiguraci sítě $\mathbf{w}$** :

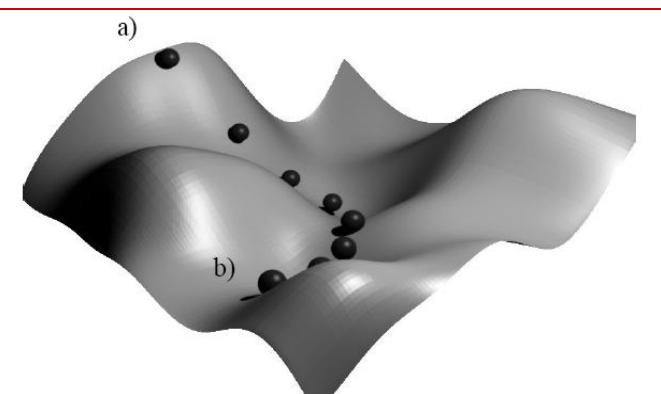
$$E(\mathbf{w}) = \sum_{l=1}^q E_l(\mathbf{w}).$$

- Parciální chyba $E_l(\mathbf{w})$ sítě pro $l.$ tréninkový vzor ($l = 1, \dots, q$) je úměrná součtu mocnin odchylek **skutečných hodnot výstupu** sítě pro vstup $l.$ tréninkového vzoru od **požadovaných hodnot výstupů** u tohoto vzoru:

$$E_l(\mathbf{w}) = \frac{1}{2} \sum_{k \in Y} (y_k - t_k)^2.$$

Cíl adaptace

- Cílem adaptace je **minimalizace chyby** sítě ve **váhovém prostoru**.
- Vzhledem k tomu, že **chyba** sítě **přímo závisí** na **nelineární složené funkci vícevrstvé sítě**, představuje tento cíl netriviální optimalizační problém.
- Pro jeho řešení se v základním modelu používá nejjednodušší varianta **gradientní metody**, která vyžaduje **diferencovatelnost chybové funkce**.

Hlavním **problémem** gradientní metody je, že pokud již nalezne **lokální minimum**, pak toto minimum nemusí být **globální**.

Gradientní pohyb váhového vektoru z bodu na povrchu (a) paraboloidu směrem k nejnižšímu bodu (b).

Adaptační algoritmus backpropagation

Krok 0. Váhové hodnoty a bias jsou inicializovány malými náhodnými čísly.

Přiřazení inicializační hodnoty koeficientu učení α .

Krok 1. Dokud není splněna **podmínka ukončení výpočtu**, opakovat kroky (2 až 9).

Podmínka ukončení:

pokud již nenastávají žádné změny váhových hodnot nebo pokud již bylo vykonáno maximálně definované množství váhových změn, stop; jinak, pokračovat.

Feedforward:

Krok 3. Aktivovat vstupní neurony (X_i , $i=1, \dots, n$)

$$x_i = s_i..$$

Krok 4 Vypočítat vstupní hodnoty vnitřních neuronů:

$$(Z_j, j=1, \dots, p):$$

$$z_{in_j} = v_{0j} + \sum_{i=1}^n x_i v_{ij}.$$

Stanovení výstupních hodnot vnitřních neuronů

$$z_j = f(z_{in_j}).$$

Krok 5 Stanovení skutečných výstupních hodnoty signálu
neuronové sítě (Y_k , $k=1, \dots, m$):

$$y_{in_k} = w_{0k} + \sum_{j=1}^p z_j w_{jk},$$

$$y_k = f(y_{in_k}).$$

Backpropagation:

- Krok 6* Ke každému neuronu ve výstupní vrstvě ($Y_k, k=1, \dots, m$) je přiřazena hodnota očekávaného výstupu pro vstupní tréninkový vzor. Dále je vypočteno $\delta_k = (t_k - y_k) f'(y_{in_k})$, které je součástí váhové korekce $\Delta w_{j,k} = \alpha \delta_k z_j$ i korekce biasu $\Delta w_{0,k} = \alpha \delta_k$.

- Krok 7* Ke každému neuronu ve vnitřní vrstvě ($Z_j, j=1, \dots, p$) je přiřazena sumace jeho delta vstupů (tj. z neuronů, které se nacházejí v následující vrstvě),

$$\delta_{in_j} = \sum_{k=1}^m \delta_k w_{j,k}. \text{ Vynásobením získaných hodnot}$$

derivací jejich aktivační funkce obdržíme

$$\delta_j = \delta_{in_j} f'(z_{in_j}), \text{ které je součástí váhové korekce} \\ \Delta v_{i,j} = \alpha \delta_j x_i \text{ i korekce biasu } \Delta v_{0,j} = \alpha \delta_j.$$

Aktualizace vah a prahů:

Krok 8   Každý neuron ve výstupní vrstvě ($Y_k, k=1, \dots, m$) aktualizuje na svých spojeních váhové hodnoty včetně svého biasu ($j=0, \dots, p$):

$$w_{j,k}(\text{new}) = w_{j,k}(\text{old}) + \Delta w_{j,k}.$$

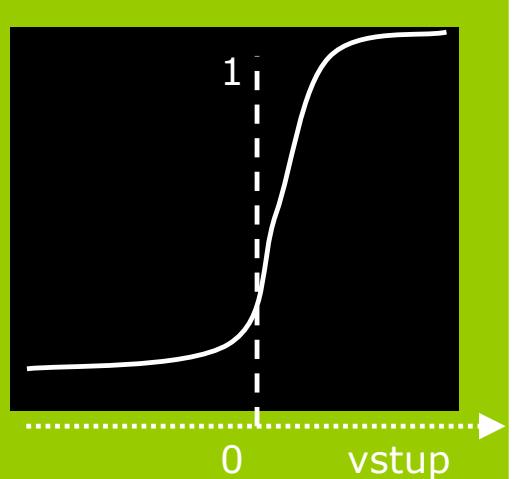
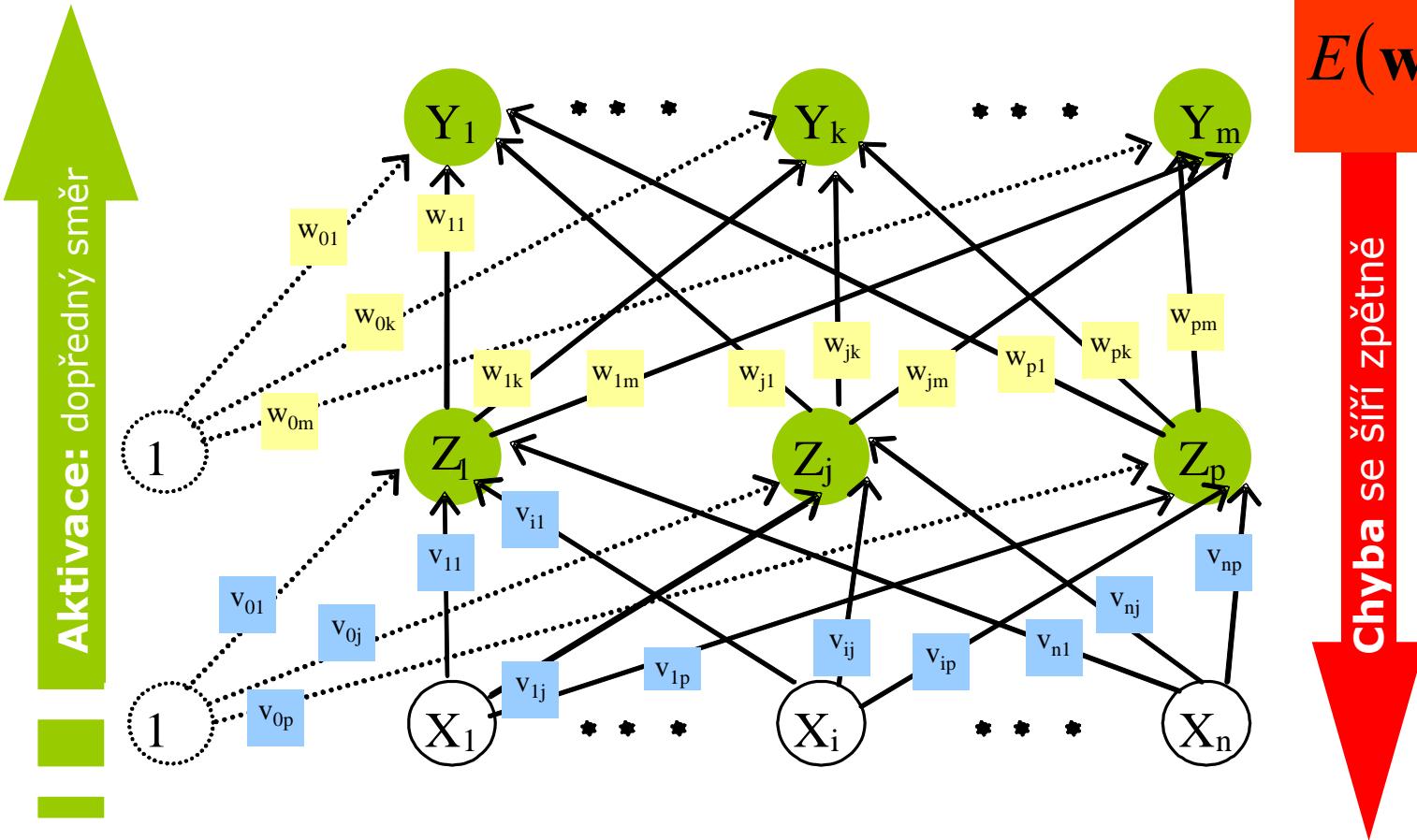
Každý neuron ve vnitřní vrstvě ($Z_j, j=1, \dots, p$) aktualizuje na svých spojeních váhové hodnoty včetně svého biasu ($i=0, \dots, n$):

$$v_{i,j}(\text{new}) = v_{i,j}(\text{old}) + \Delta v_{i,j}.$$

Krok 9.   Podmínka ukončení:
pokud již nenastávají žádné změny váhových hodnot nebo pokud již bylo vykonáno maximálně definované množství váhových změn, stop; jinak, pokračovat.

Backpropagation

- Ačkoliv algoritmus backpropagation je formulován pro **klasický von Neumannovský model počítače**, lze jej **implementovat distribuovaně**.
- Pro každý tréninkový vzor probíhá **nejprve aktivní režim** pro jeho vstup tak, že informace se v neuronové síti šíří **od vstupu k jejímu výstupu**.
- Výpočet sítě při zpětném chodu probíhá **sekvenčně po vrstvách**, přitom **v rámci jedné vrstvy může probíhat paralelně**.

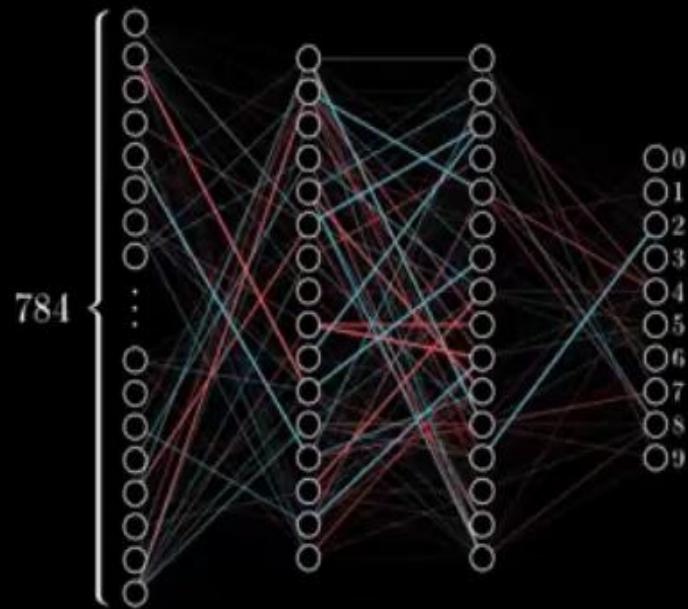

$$\begin{aligned}\Delta w_{jk} &= -\alpha \frac{\partial E}{\partial w_{jk}} \\ &= \alpha [t_k - y_k] f'(y_{in_k}) z_j \\ &= \alpha \delta_k z_j;\end{aligned}$$

$$\begin{aligned}\Delta v_{ij} &= -\alpha \frac{\partial E}{\partial v_{ij}} \\ &= \alpha f'(z_{in_j}) x_i \sum_k \delta_k w_{jk}, \\ &= \alpha \delta_j x_i.\end{aligned}$$

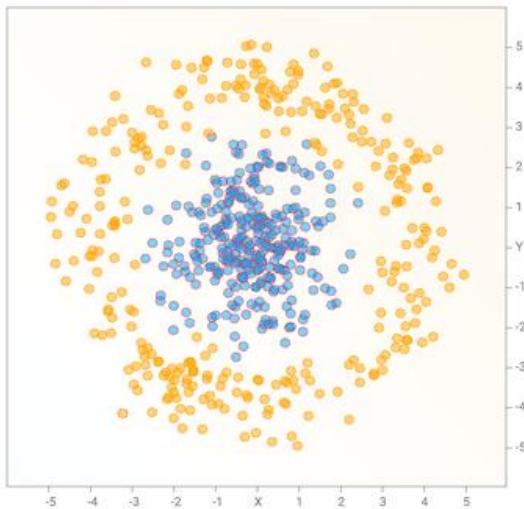
$$E(\mathbf{w}) = \sum_{l=1}^q E_l(\mathbf{w}).$$

Training in
progress. . .

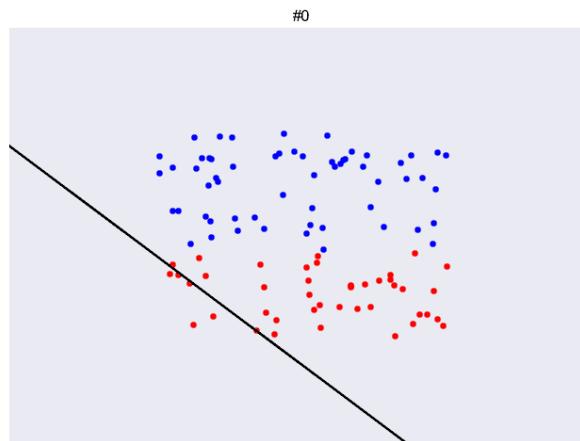
<https://www.youtube.com/watch?v=Ilg3gGewQ5U>

Backpropagation vs. perceptron

VÍCEVRSTVÁ NEURONOVÁ SÍŤ

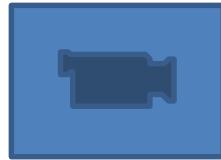
(převzato z https://blog.otoro.net/assets/20160507/neat_anim.gif)

PERCEPTRON

(převzato z <https://www.learnopencv.com/wp-content/uploads/2017/01/SVM-C.gif>)

Ukázka programu (YouTube) klasifikace

Shrnutí kapitoly

V této kapitole jste se podrobně seznámili s topologií vícevrstvé neuronové sítě a s jejím adaptačním algoritmem **zpětného šíření chyby (backpropagation)**, jež je nejrozšířenějším adaptačním algoritmem vícevrstvých neuronových sítí.